

CONSIDERAȚII PRIVIND ÎNVĂȚĂMÂNTUL DIN ORAȘUL SLATINA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

DANIELA ILIE

Slatina, oraș născut la răscruce de drumuri, este așezat pe malul stâng al Oltului și întreaga lui dezvoltare este strâns legată de bătrânul râu. Intrat în istorie ca un punct de vamă, loc de întâlnire a drumurilor comerciale transilvane cu cele muntene, orașul nu a avut o dezvoltare prea rapidă, dar a participat la multe momente importante ale istoriei românești.

La începutul secolului al XX-lea trăiau în Slatina 8.028 locuitori care se ocupau cu comerțul, sau lucrau la fabricile din oraș (de cherestea, de lumânări, mori, brutării, simigierii). Vor fi suportați doi ani de ocupație, între 1916 - 1918, timp care a însemnat: rechiziții, muncă forțată, arestări, închisori, distrugeri materiale în valoare de 14.483.897 lei (la valoarea de dinainte de război)¹

După 1918 economia orașului și-a menținut caracterul comercial-agricol, dar a sporit numărul întreprinderilor industriale, iar populația a crescut la 13.918 persoane. Evoluția economico-socială este strâns legată de cea spirituală, deși pe plan cultural orașul era lipsit de o viață artistică proprie.

Domeniul cultural care s-a dezvoltat cel mai mult a fost învățământul și el s-a aflat sub semnul unei bogate legislații adoptate la nivel național.

Rețeaua școlară slătineană cuprindea în anul 1918: 5 școli primare (2 de băieți, 2 de fete, 1 mixtă), 1 școală de agricultură (fondată la 1883), Liceul "Radu Greceanu" (1884), 1 școală profesională de fete (1897), 1 școală de meserii (1901).

După Marea Unire, va avea loc o explozie a rețelei școlare din Slatina, dat fiind că ea servea și pentru cea mai mare parte a copiilor din mediul rural, care nu aveau posibilitatea de a urma decât învățământul primar în localitățile lor. Se înființează, în special, școli care pregăteau profesional pe tineri și îi determinau să desfășoare ulterior o activitate productivă. S-au fondat: o școală normală de băieți, ce purta numele boierului oltean "Preda Buzescu" (1919), înființată odată cu alte 28 de școli normale în întreaga țară, deoarece numai în județul Olt erau necesari 600 de învățători pentru cei 35.000 copii de școală; o școală normală de fete (1923); școala secundară de fete (1921); școala de comerț (1922) care va purta numele marelui diplomat Nicolae Titulescu; școala de ucenici industriali (1921); școala de menaj (1925). A funcționat între 1923-1927 și o școală particulară pentru cântăreții bisericești, ea fiind o "frăție" a Episcopiei Argeșului.

Tot acum se fac încercări de organizare a învățământului preșcolar, deși prima "grădiniță de copii" funcționa din 1912, sub patronajul "Societății ortodoxe a femeilor române" - filiala Slatina. Se organizează grădinițe pe lângă școlile primare de fete, ele fiind constituite conform regulamentului din 1909. Acestea beneficiau de personal calificat și cuprindeau între 60 și 80 de copii.²

Principala problemă a vastei rețele școlare slătineane o constituia lipsa localurilor de școală. Cele existente fuseseră distruse în timpul ocupației, precum s-a întâmplat la Școala primară de băieți nr 2³, la Școala de agricultură, la Școala

profesională de fete⁴ și la Școala de meserii⁵. Pe lângă repararea celor existente, era necesar să fie construite altele noi. Pentru aceasta s-au înființat în toate școlile din oraș Comitete școlare, care funcționează începând cu 1919. Veniturile școlilor puteau proveni din: taxe plătite de elevi (taxe de frecvență, taxe pentru extra-bugetari, taxe pentru elevii particulari), cotizații lunare ale membrilor adunării generale, cotizații benevole de la autorități și instituții, beneficii proprii.

Deoarece nu beneficiau de un local propriu, foarte multe școli au funcționat cu chirie în localuri particulare (ex: Școala primară de fete nr. 1, Școala primară de fete nr. 2, Școala mixtă- Gară, Școala profesională de fete) sau în localurile celorlalte școli (ale Liceului "Radu Greceanu" și Școlii primare de băieți nr. 1 "Ionașcu").

Construirea sau cumpărarea unor localuri de școală au necesitat, eforturi financiare din partea Ministerului Instrucției și a autorităților locale. A fost rezolvată problema spațiului pentru: școala mixtă de la Clocociov, Școala Normală de băieți (la strângerea fondurilor contribuind și o emisiune fiscală ce a adus până în 1924 - 30.000 lei⁶). Au fost achiziționate clădiri pentru Școala secundară de fete, Școala de comerț (ca urmare a susținerii financiare din partea unor bănci locale: "Uniunea negustorească", "Camera de Comerț și Industrie Pitești"). Eforturi financiare au fost făcute și pentru extinderea Liceului "Radu Greceanu" care s-a îmbogățit cu încă două corpuri de clădiri (datorită sprijinului acordat de M.I.P. și din contribuția țăranilor împrumptăriți după primul război, fiecare plătind 20 de lei de pogon). Ministrul, dr. C. Angelescu, vizitând orașul în 1924, scria în Cartea de onoare a liceului "Astăzi, vizitând liceul, am rămas pe deplin mulțumit de transformările făcute; aduc cele mai calde mulțumiri atât directorului cât și comitetului școlar pentru munca ce au depus"⁷. În 1933 s-a ridicat și amfiteatrul liceului, iar în 1937 se punea piatra fundamentală a unui nou internat cu 120 de locuri.

Ca urmare a funcționării necorespunzătoare, unele școli au fost desființate: Școala normală de fete în 1930, datorită condițiilor sanitare și de igienă, elevele fiind repartizate la alte școli de profil din Craiova, Turnu-Severin, Caracal, Râmnicu-Vâlcea.⁸

Dotarea școlilor slătinele cu mobilierul și materialul didactic necesar nu a fost din cea mai bună, așa cum reiese din numeroasele adrese către M.I.P. și Casa Școalelor, prin care se solicita înzestrarea corespunzătoare⁹. În cele mai multe cazuri cadrele didactice erau nevoite să recondiționeze materialul existent, chiar de dinaintea primul război mondial, s-au să-și confecționeze altul prin mijloace proprii. Cea mai bună dotare o avea Liceul "Radu Greceanu" care își amenajează, în această perioadă, un muzeu de științe fizice. La Școala de agricultură, ca urmare a dezvoltării și sporirii beneficiilor, a fost îmbunătățită dotarea cu utilaje agricole,¹⁰ (ele fiind folosite și de sătenii din împrejurimi). Aceeași dotare practică o întâlnim și la Școala de meserii și Școala de ucenici industriali.

O contribuție importantă la formarea elevilor, pe lângă încadrare și dotarea cu material didactic, au avut-o și bibliotecile școlare. Singura instituție de învățământ care a dispus de o bibliotecă mai mare dinainte de 1918 a fost Liceul "Radu Greceanu", dar, care, fiind distrusă în timpul războiului, a fost refăcută. Era folosită de elevi dar și de alte persoane din afara liceului (deoarece la acea dată orașul nu avea o bibliotecă proprie, ea va fi înființată abia în 1931)¹¹

Încercările de constituire a unei biblioteci în fiecare școală au fost încununate de succes la Școala primară de fete nr. 1¹², Școala de băieți nr. 2, Școala de ucenici industriali¹³, Școala de menaj¹⁴.

Rolul cel mai important în procesul educativ l-a avut încadrarea unităților școlare cu personal didactic calificat. Și în acest domeniu Liceul "Radu Greceanu" s-a bucurat de activitatea unor importante personalități didactice. Din perioada 1918 - 1939 amintim pe: Traian Biju, Daniel Mirodot, Ion Ionașcu, Toma Vasilescu, Ilie Spineni, Ion Irimescu, Dumitru Popovici. La Școala primară de băieți nr. 1 "Ionașcu", a funcționat o perioadă îndelungată George Poboran, care este și autorul primei monografii importante a orașului: "Istoricul orașului Slatina", pe lângă alte lucrări de specialitate. Dintre directorii de unități școlare care s-au remarcat printr-o activitate rodnică și îndelungată, au fost: George Poboran (1895 - 1926)* la Școala primară de băieți "Ionașcu"; Traian Biju (1919 - 1920; 1922 - 1929 și 1931; 1933 - 1938); Toma Vasilescu (1930 - 1931; 1932 - 1933), Ion Ticăloiu (1920 - 1922) toți trei la Liceul "Radu Greceanu"; Daniel Mirodot (1919 - 1920; 1922 - 1923; 1925 - 1926; 1928 - 1929) la școala normală de băieți, Bieltz Leopold (1924 - 1933) la Școala de agricultură.

Munca depusă de acești slujitori ai școlii s-a materializat în rezultate bune la învățătură și aprecieri pozitive făcute de reprezentanții M.I.P.. Cele mai bune rezultate aparțin însă elevilor Liceului "Radu Greceanu": astfel, la examenul de bacalaureat din sesiunea iunie 1930 procentul promovabilității absolvenților era de 84,6%, iar în sesiunea septembrie 1930 era de 95%. În relatările directorului Traian Biju, expuse în anuarul liceului, se spune: "d-nul profesor universitar Dima de la Cluj a citat în lucrarea sa critică asupra acestui examen, liceul nostru în rândul al V-lea din primele șapte licee din toată țara, licee de frunte"¹⁵. Este interesantă o situație statistică întocmită de directorul aceluiași liceu, Toma Vasilescu, referitoare la promovabilitatea elevilor după proveniență: pentru anul 1932-1933, din 216 elevi din mediul rural au promovat 121 (56%) și din 154 elevi din mediul urban au promovat 77 (50%).

Elevii liceului au participat la numeroase concursuri școlare. Despre una din primele lor prezențe la un astfel de concurs aflăm din anuarul liceului pe 1935-1936, fiind vorba de un concurs de geografie prezidat de prof. univ. Simion Mehedinți, sub egida Societății Regale de geografie, cu prezența a 84 de elevi. Reprezentanții liceului din Slatina s-au situat pe locul III.¹⁶

În 1920, la liceu, în timpul directoratului prof. Ion Ticăloiu s-au introdus orele dirigiențiale ce se desfășurau dimineața, înainte de începerea cursurilor, și în care erau tratate chestiuni de disciplină și educație.

În ceea ce privește frecvența, pentru unele școli aceasta era o problemă, fiind nevoie de măsuri punitive pentru elevii cu număr mare de absențe.

Populația școlară era în funcție de profilul școlii, cel mai mare număr înregistrându-se la Liceul "Radu Greceanu" (între 450-850 elevi). La unele școli numărul elevilor era redus și datorită taxelor de întreținere, considerate prea mari (cazul școlii de agricultură).

Elevii merituoși de la fiecare școală erau răsplătiți cu burse școlare acordate de M.I.P. sau alte premii oferite de școală (scutirea de taxe sau cărți școlare).

* Anii directoratului

Referitor la modul de acordare a acestor burse, directorii Liceului "Radu Greceanu" (Gh. Vișoiu și Toma Vasilescu) au sesizat ministrului că: "bursele se acordă elevilor fii de funcționari și ar fi mai bine dacă din cele 15 burse s-ar da cel puțin 5 și elevilor fii de țărani săraci"¹⁷ Numărul burselor era în funcție de numărul elevilor care frecventau școala dar și de profilul școlii; de exemplu, în anul școlar 1924-1925, la Școala normală de băieți, erau 117 bursieri din 250 elevi înscriși (aceasta ca urmare a marii nevoi de învățători, în special în provinciile care se uniseră cu țara în 1918).

În afară de bursele acordate de M.I.P. erau și cele acordate de județ, la care se adăugă subvenții din fonduri ale filantropilor orașului și ajutoare care se dau elevilor săraci cu ocazia sărbătorilor religioase.¹⁸

Din studierea registrelor de inspecții reiese că în școlile din Slatina erau apreciate: calitatea procesului de învățământ, cunoștințele elevilor, modul în care erau gestionate localurile de școală și eforturile pe care slujitorii școlii le depuneau în vederea progresului. Astfel, ministrul C. Angelescu, în martie 1936, într-o telegramă trimisă directorului Liceului "Greceanu", Traian Biju, scria: "prin activitatea rodnică ce ați desfășurat atât în școală cât și în afară de școală ați înscris cea mai frumoasă pagină din istoria renașterii culturale a României".¹⁹

Aprecieri favorabile au fost făcute și pentru Școala primară de băieți nr. 1, Școala primară de fete nr. 1, Școala de menaj²⁰. Au fost cazuri în care se criticau condițiile de desfășurare a orelor de curs: la Școala de fete nr. 2²¹, sau slaba pregătire a elevilor la Școala de cântăreți bisericești²³ (care, din acest motiv, a fost și desființată în 1927).

Fondurile școlare au constituit, în perioada interbelică, o permanentă problemă, cadrele școlii căutând să găsească diverse surse pentru a-și asigura propriile venituri. Cele mai folosite căi erau serbările școlare, matineele dansante, șezătorile școlare, dar și printr-o producție proprie (pentru școlile de meserii, de ucenici industriali, de agricultură sau de menaj). Lucrările efectuate în atelierele școlare erau de bună calitate și la prețuri mai scăzute decât cele ale atelierelor particulare din oraș. În toate aceste cazuri, elevii erau încurajați să efectueze lucrări de calitate deoarece un procentaj scăzut din preț le revenea.

În cadrul activităților extrașcolare, s-au constituit societăți culturale, s-au organizat excursii și tabere de vacanță. Elevii Liceului "Radu Greceanu" au editat după 1918 revistele "Luminița" și "Încercări".

Societățile culturale ale elevilor au fost la Liceul "Radu Greceanu", numită "Titu Maiorescu", cu elevi din cursul superior și la Liceul comercial, numită "Nicolae Bălcescu"²⁴

Tot în afara orelor de curs elevii liceului au continuat tradiția unui cor, nelipsit de la programele artistice ale orașului și care, în perioada de dinaintea războiului, a fost coordonat de V. Buică și Gh. Cucu, iar în perioada cercetată de prof. Th. Georgescu. În 1926, același liceu înființează și o fanfară care a funcționat, cu întreruperi, până în 1935. Ea este importantă deoarece a fost prima formație de acest gen din istoria învățământului din județul Olt.

Ca formă de organizare profesională a cadrelor didactice din Slatina, a fost Asociația Județeană a învățătorilor (constituită în 1912)²⁵ și care, din 1931 publică revista "Școala noastră". Există și Asociația profesorilor secundari din Slatina, fiind o reală colaborare între cele două organizații. Astfel, la 18 februarie 1936, cele două asociații trimiteau o moțiune primului ministru, ministrului de interne,

președinților Camerei și Senatului, din care am extras:”... Asociația profesorilor secundari din Slatina, împreună cu reprezentanții învățătorilor din județul Olt, ia act cu profundă îndurerare și revoltă de permanentul tratament vitreg la care este supusă școala românească și consideră acest tratament ca o amenințare îndreptată împotriva culturii românești... În acest context suntem de acord cu hotărârea Consiliului general, vom duce lupta pentru revendicările noastre necontestate de nimeni, cu tot spiritul de jertfă, până la deplina biruință. Oricare ne-ar fi riscurile, vom avea de câștigat măcar salavarea noastră morală”²⁶

Și, pentru că trebuie “păstrat întru spirit ceea ce a fost bun în trecut” (C. Noica), am considerat necesar să prezint câteva din problemele învățământului slătinean din perioada 1918-1939, pornind și de la faptul că ne putem inspira din ceea ce s-a petrecut atunci pe tărâmul educației.

NOTE

- 1 Slatina, *Pagini de monografie*, Slatina, 1972, p. 52.
- 2 Arhivele Naționale, Filiala Olt, fond 51, dosar 46, nepaginat.
- 3 Ibidem, fond 50, dosar 29, nepaginat.
- 4 Anuarul Județului Olt, 1924, pag. 90.
- 5 Arhivele Naționale, Fil. Olt, fond 43, dosar 201, f. 61.
- 6 Anuarul Județului Olt, 1924, pag. 85.
- 7 Anuarul Liceului “Radu Greceanu” 1924-1925, Slatina, 1925, pag. 110
- 8 Arh. Ist. Centr. fond M.C.I.P., dosar 300-1931; 311-1931; f. 17
- 9 Arhivele Naționale, Fil. Olt, fond 50, dosar 30, nepag.
- 10 *Monografia Județului Olt*, vol. I, Slatina, 1944, pag. 84.
11. Arhivele Naționale, Fil. Olt, fond 47, dosar 37, fila 176.
- 12 Ibidem, fond 51, dosar 47, nepag.
- 13 Ibidem, fond 47, dosar 37, fila 168.
- 14 Ibidem, fond 41, dosar 141, nepag.
- 15 *Anuarul Liceului “Radu Greceanu”*, 1936 - 1937, Slatina, 1937, pag. 114
- 16 Ibidem, 1935 - 1936, pag. 31
- 17 Arhivele Naționale, fond M.C.I.P. dosar 428/1929, f. 128-129
- 18 Arh. Naț., Fil. Olt, fond 51, dosar 46, fila 44.
- 19 Gh. Ungureanu, *Liceul “Radu Greceanu” 110 ani de la înființare*, Slatina, 1994, pag. 54.
- 20 Arh. Naționale, Fil. Olt, fond 41, dosar 141, nepag.
- 21 Ibidem, fond 52, dosar 40, nepag.
- 22 Arhivele Naționale, fond M.C.I.P. dosar 213/1923, fila 116; 427/1930, filele 1-17; 269-1930, fila 259.
- 23 Arhivele Naționale, Fil. Olt, fond 21, dosar 15, nepag.
- 24 *Buletinul Societății Culturale Nicolae Bălcescu*, 1945-1946, pag. 19-33.
- 25 N. Andrei, Gh. Pârnușă, *Istoria învățământului din Oltenia*, Ed. “Scrisul Românesc”, Craiova, 1981, pag. 532.
- 26 “Școala Noastră”, nr. 2, 1936, p. 30